

*

„A létezők közül egyesek testek, mások formák vagy erők. A forma és az erő anyagatlan, de testben van. A halhatatlan semmit sem fogad be a halandóból, de a halandó befogad a halhatatlanból. A halandó nem vesz fel halhatatlan testet, de a halhatatlan felveszi a halandó testet.”¹⁷

*

Ebben az ember alkotta rendben született és teljesedett ki Keszthelyi Rezső életműve. Korántsem magányosan tehát, ellenkezőleg: időt, tereket, nyelveket, kultúrákat átható szellemi közegben. *Ritka szavú, szűkszavú, szemlélődő, enigmatikus* – igen, a többi majdnem stimmel.

P. s. Keszthelyi Rezső, a *hallgatólag költő* Nádra Valéria könyvheti kérdésére („Mi rejlik amögött, hogy Ön ilyen ritkán és akkor is ennyire szűkszavúan jelentkezik?”) 1999-ben ekként felelt: „Valójában nem tudom. Meglehet, a különböző korok, korszakok nyomai a roppant kevesek. És az is lehet, hogy – miként némely elődünkről mondták – fáradt vagyok: hosszabb időkre elfáradok az írásban, kedvetlenkedem tőle.” Nos, a költő 2011 októbere és 2015 januárja között az *Irodalmi Jelenben* huszonkét(!) alkalommal publikált – 1220 sor verset és ötvenháromezer leütést, tehát mintegy harminchat gépelt oldalt kitevő prózát. (Talán korábban is csak kérni kellett volna tőle...) Én, mint a lap ekkori vers- és prózaszerkesztője, eredeti szándékom szerint erről az időszakról akartam emlékeztetőt írni. Nem sikerült, mert rendre-másra az ő egész költészetét, s azon túl: magát a művészetet érintő kérdésekbe, dilemmákba akadtam. Olvasóimtól elnézést kérek a kudarcért.

¹⁷ Hermész Triszmegisztosz: *48 alapelv összefoglalása Tatiosz tanítására*, 37, 38, 39.

Ladányi István

A KÖTŐANYAGOK KIIKTATÁSA

– Keszthelyi Rezső költészetéről

„nem jelképe az életnek az élet, mondanám”
Keszthelyi Rezső: *Színlepték* (Emlék kert, 97. o.)

„Mindig arról kell beszélni, ami van! Esmék nélkül kell
beszélni a valóságról!”
Keszthelyi Rezső Györe Balázs *A valóságban is létezik*
című könyvében (68. o.)

„És nem leledzik széles e határon olyan magiszter, aki
a dalmoknak ilyen esetben a nyomába szegődhetnék.”
Keszthelyi Rezső: *Öntalálkozó* (82. o.)

A Keszthelyi Rezső életművével való szerkesztői és olvasói – meg reménybeli eszszéírói – foglalatосkodás hosszú hónapokra nyújtott idejében, egész más téma kapcsán került a figyelmem terébe Spiró György írása a szerb Momčilo Nastasijevićről, és ragadt meg bennem megfogalmazása, miszerint a szerb költő a „verseiből minden kötőanyagot kiiktatott”.¹ Nyilván azért ragadt meg bennem, mert a költői alkotásnak ebben a leírásában Keszthelyi Rezső költészetére s egyáltalán az irodalomfelfogására ismertem. Ebben a gondolatkörben mozogva állapítja meg róla Tandori Dezső is, hogy *abszolút költő*.

¹ Idézi Tóth László *Határsértők* című kötetében, 49. o.

A kötőanyagok kiiktatása jellemző költészetére, versesköteteit, prózaköteteit együtt olvasva ez nemegyszer konkrétan is tetten érhető, a kiiktatás folyamata is nyomon követhető. A *van* költője akar lenni, egy állandó, a dolgok mellérendelésében létező jelen időé, a *van*ra helyezett összefüggésbe hozások nélkül. A nyelvi műalkotás nála azért és oly módon kap dimenziókat, hogy a szemiózisban (*magától értetődően*) aktivizálódó oda nem tartozók elé akadály kerüljön, oda nem tartozó értelmeik kiíródjanak a szövegből. „A van a legtöbb”, mondja a Györe Balázs prózájába, *A valóságban is létezik* világába írt Keszthelyi Rezső. Györe Balázs különös könyvének fontos szólama a Keszthelyi Rezsővel folytatott telefonbeszélgetések jegyzetanyaga. Bezúzzák a tükörmetafora képét, megszüntetik a tükörkép csillogását. „A valóságnak nincs mása” – hangzik el a műben (íródik a szövegbe) a telefonba mondott szentencia, illetve: „Egész testtel belevetni magunkat a mondatokba: az írás az élettel egyenrangú cselekvés.” Ez nem az élet, a cselekvés negligálása az írással szemben, hanem épp visszajuttatása úgymond jogaiba, a hasonlatok, a jelzők és pláne az eszmék kiiktatása. „A nyelv köldökzsinór” – szól a Györe Balázs könyvében írott Keszthelyi-megállapítás –, amely köldökzsinórt talán elvágni kellene, hogy megszűnjön a függés, de ha elvágjuk, akkor a nyelv által létező beszédművek létfeltételeit is megszüntetjük. Ezzel a paradoxonnal él a Keszthelyi-szöveg, ennek fenntartása élteti. „A valóságban minden megvan. Minden benne van. Semmit sem kell kitalálni. Megismerni kell.” Ha jól értem, akkor Keszthelyi a nyelv, a kultúra által közvetített megismerési feltételeket kívánja denaturalizálni, állandó, végeérhetetlen folyamatoságként próbálva meg fenntartani a megismerés (egyféle szempontú) célhoz jutása előtti állapotot. Neologizmusai is mintha ezt céloznák, akár a szavak (legintenzívebben az *Öntalálkozóban*), akár a kifejezések szintjén (az egyes szavak primér jelentéseinek felfüggesztésével, különösen a paradoxonokban).

Keszthelyi Rezső utolsó kötete, az *Emlék kert* című versesválogatás a „kötőanyagok ki-

iktatása” szempontjából is összegzés: a résznyire szűkült és szűkített tekintet perspektívája a beszéd és a hallgatás határán jut szóhoz, szerény, egyszerű paradoxonokban a hallgatást, az aktív hallgatást beszéli, ennek a beszédét mondja, hogy hallható legyen – keszthelyiesen szólva – a hallgatás hallgatásának (a hallgatás-fogalom megcselekvésének) hosszan kitarított csöndje.

A beszéd és csöndje, a látás és a látvány, továbbá az önmagába záruló gondolat *létezi létét* ebben a költészetben, jellemző módon alig jut szóhoz a tapintás, a szaglás, az ízlelés – a látás és a gondolat anyagtalan, nyilvánvalóan önmagába záruló dimenziói izgatják, az, hogy látás és látvány viszonya nyilvánvalóan feltételes, nem érinti a tárgyát, csak szemlélésében létezik a szemlélő és tárgya, ahogy gondolásában létezik a gondolt és a gondolója.

Az *Emlék kert* olvasásához azonban, azt hiszem, szükségesek (és mindenképp hozzátesszük) az egész (egyébként szerény méretű) életmű dimenziói, szövegei, létrejöttének időbelisége, tartama is, hogy a verset ne csupán aforisztikusságában, hanem a végére jártság megszólalási helyzetében kimondott, a *végét járó* gondolat és a kiüresített nyelv közléseként érzékeljük. Például hogy *A lantos igaz énekében* (37. o.) az egész életmű szóljon, az *Öntalálkozó* terében, az *Önidőző* gondolati ismétléseiben és ehhez végigvitt, a nyelvet, a grammatikát és a stílust próbára tevő, sőt a próbaterhelés helyett valóban és tartósan terhelő beszédmódjában – és így tovább, visszafelé, egészen az 1969-es *Vonalak kertje* kötet vázáig és nyelvhúsáig – kapja meg idejét, terét, dialogikusságát.

A lantos igaz éneke –

*mikor már csupán az,
ami a tiszta,
fogyhatatlan titkú semmi.*

Aforisztikusságában önmagába záruló közlés, amelyben csak a *már* viszonyzó jelzi az

előzményeket, illetve a kötetkompozíció, benne az olyan versek, mint a *Réveteg* (20. o.), a *Stádium* (23. o.), a *Színezés* (26. o.), *Az eltűnés sokadik bája* (58. o.), a *visszatérés a vonalak kertjébe* (63. o.) mutatnak meg valamit az aktuális megszólalásig megtett útból.

Ennél több mutatkozik meg, ha az aktuális kötethez hozzáolvassuk előzményeit, és egy-egy korábbi versben vagy prózarészletben fölismerjük a jelen szövegek kontextustágító változatait. Így a *Hasonmások* kötet *Emlékidézetek* című versének második darabjában elolvassuk az *Emlék kert* indító versének, az *Anonimnak* (9. o.) az előzményét.

Anonim

*Ablakunkban kanadai gyöngyvirág,
halványlila színe lengedez,
átveszem lényét,
tartogatom,
aztán visszaadom.*

Az *Emlékidézetekből* ezúttal csak a második darabot ragadva ki:

(**)

*Minap is változik
emlékektől a jelen;*

*levégőfűkert, belőle lilás
és sárgás feltörekvés, csaknem égerő,
vagy valóban az,*

*vagy hiányörömből a születés,
aztán eleven feledés-szenvedés.*

*Kezemhez békülve kanadai gyöngyvirág,
állapot-tény, és lengedez, és még nőni fog
szín- és emlékteste is.*

*Átveszem lényét,
tartogatom, aztán, hogy láthassam még,
visszaadom.*

Az emlékektől változó jelen, a jelenben aktív múlt számos más versnek, főképp pedig az *Önidőző* és az *Öntalálkozó* dialogikus prózájának vissza-visszatérő kérdése.

Vagy a másik irányban is meg lehet próbálkozni egy-egy szöveg, szövegrész továbbélésének a végigkövetésével. A *Hasonmások* kötet négy részletéből a harmadik („c”) több sora, motívuma íródik tovább az *Emlék kert* verseiben. Az eredeti szövegrészlet így néz ki:

*Könnyű lepkeraj verdes át az esőn
egy csillagról, ki homlokod mögött
ég tovább.*

*A tüdő öröm még ilyenkor, a szájba
betör a tér számtalan szép sárkányfeje,
és elmúlás óvja a kő
minduntalan fogyó szívét.*

*És színek roppant vonzásában
a tenger szarkofágja, ahogy nyílik belőle
az ezeréves virág.*

*Cserélgeted az isten alakját,
ha parázslék leheleted a vér madarain,
és végtelen vizek közepére tűzöl gyertyát,
mert azt szeretnéd,
hogy lángon és túl a semmin pihenjél.*

A tüdő mint a test része, a lélegzés szerve visszatérő motívum. Például az *Emlék kert Fázishasadás* című versének (55. o.) harmadik versszakában a fenti részlet több motívuma is újrendeződik:

(...)

*a szájba pedig benyomul
a tér ezernyi szép sárkány-feje,
és a tüdő virágokká nyílik
vörösbegynek, széncinegének.*

(...)

A „tenger szarkofágja” kifejezés *A szavát vesztett mese* című versben bukkan fel; a *tengertől távolodva* című vers (71. o.) pedig egészében a fent idézett részlet első sorainak újraírása:

tengertől távolodva

*könnyű lepkeraj verdes át
az esőn egy csillagról*

*mely aztán homlokod mögött
izzik tovább*

*míg rozsdás sziklák alkonya
kísér és árnyad*

átélhetetlen fehérsége

Igen ám, csak hogy a *tengertől távolodva* szövege nem a *Hasonmások* kötetbeli változatában jött létre, hiszen az *Emlék kert* kötetben megjelent változatnak megfelelő terjedelemben és ugyanezzel a címmel megjelent már Keszthelyi Rezső 1969-es, első, *Vonalak kertje* című verseskötetében is, és a későbbiekben is felbukkannak változatai, sőt a *Magánbeszéd* kötetben nemcsak azonos című, hanem (*tengerhez távolodva*) címmel erőteljesebben elkülönülő változatát is olvashatjuk. Másrészt a *Hasonmások* kötetbeli szöveg ott van az 1999-es *Római nullában* is, III-as számú (című?) versként. Egyes versszövegei tehát több évtizeden keresztül folyamatosan aktívak, mondhatni, jelen idejűek az életműben, fenntartják változékonyságukat.

De az *Emlék kert* kötetben belül is ráismerünk az újraírás, újraértelmezés játékaiba, erre a címek is utalnak (*A hang bája*, *A színek bája*, *A létezés bája*, *A nemtelenség bája*, *Az országászat bája*, *A szépség bája*, *Az ötödik lovas bája*, *Az eltűnés sokadik bája*, *A Mindenható bája*, *A megsemmisülés bája*), illetve az olyan felismerések készítenek a kötet többedik újraolvasására, mint a *Több valami* (10. o.) és a *Próbatétel* (94. o.) viszonya – tulajdonképpen egy olyan megvalósíthatatlan vágy megnyilvánulásaként működtetve az újraolvasást, hogy

a kötet (és az életmű) szövegei valamiképpen egyidejűleg legyenek aktívak az olvasatban.

Mintha nem is a kettő közötti különbség lenne az elsődlegesen figyelembe veendő szempont, hanem a variációban történő megisméltés nyomatéka.

Több valami

*Gyanítom,
világra ért lényem
átélni kénytelen
némely titkokat,
kiknek talánya
aztán az én talányom
marad.*

Próbatétel

*Gyanítom,
világra ellett lényem
kénytelen átélni
némely titkokat,
kiknek talánya
aztán az én talányom
marad.*

A különbségek lényegbevágók, egyik szövegváltozat sem „érettebb” a másiknál, nem javításról, nem is a már meglévő motívum újrafelhasználásáról van szó, hanem voltaképpen különálló szövegekről, amelyek a másik nélkül is teljes értékűek. Ilyen átiratokban bővelkedik az életmű, mármint annak publikált része is, jelezve, hogy a szövegváltozatok egyaránt érvényesek, és az egymás közti viszonyaik is vizsgálhatóak ugyan, de önmagában variáns jellegüknek is közlésértéke van: voltaképpen a további változatok nélküli szövegeknek is variáns jelleget adnak; ahogy a „létezi létét a lét” állítás sem a változatok abszolút létét tételezi, hanem mindegyik létezés folyamatosan feltételes, illetve változat-jellegét.

Az ismétlések, változatok az egész életművet átszövik, az *Önidőző* prózakötet 31. olda-

lán lévő szöveg némi változtatással megismétlődik ugyanennek a kötetnek a 116. oldalán: „Bennünk a jelen magyarázhatatlanul szövődik át a múlttal. Testünk pórusaiban bizsereg az eltelt napok, távoli, soha nem ismert apák és ősök, eltűnt népek, lemorzsolts korok ránk hagyott élete. Szemünkbe, ha senki másokéba nem, elér eleven tüze az égitesteknek, melyet a fagyos úr rég magába emésztett (...)”. Ennek változatai felbukkannak az *Öntalálkozó* prózáiban, de a távoli „égitestek fényideje” motívum a *Hasonmások* kötet *Vonalak* című versében vagy ennek továbbírt, *Vázlat* című változatában (16. o.), az *Emlék kert* c. kötetben is megjelenik. A legutóbbi változatot nemcsak ennek illusztrálására, hanem azért is érdemes idézni, mert egy esemény vagy egy én nyelvi-gondolati létesítésének tettenéréseként is olvashatjuk:

Vázlat

*A tengerre ráhullik apránként a színe –
pipázom a kerti karosszékben,
közös csendet hallgatok;
lepkeszárnyak bóklásznak levegőt,
és valamely égitest fényideje
éppen jelenként ideér;
meredt gyík a falon, csak lüktet:
sziklaszív, a társa meg oleander fürtje,
kiről alig-párák oszlanak,
és sirályok kerengő tollpíhéi
rajzolják, ami most
velük én magam.*

*És az égbolton még ama szín –
egymásra fakadunk lassan,
akárha végtelen-egy esti tér.*

Kitartóan használt motívumai, a kő, a vér (a kövek vére!), a gyík, a hó és a hóesés (havazás), a semmi, a tüdő, a lélegzés vagy a szín: különféle szóösszetételekben szintén az életmű együttes szemlélésére hívnak.

Visszatérő motívuma az *egyvetéjűség*: az *eltérő* identitások egyívású volta. Ahogy az egy petéből szétfejlődnek kettő egyedé az ikrek,

Szemző Zsófia: Kontinensek elfelejtése

és különbözőségük s ezáltal saját azonosságuk folyamatosan létesül, úgy voltaképpen minden létezőről, létezőmódról elmondható ugyanez: „Tekintetemben lények, dolgok, gondolatok: mind teljesen egyívásúak”.² Figyelme a horizontra,³ bajlódása (kínlódása és gyönyörködése) a végtelenül távolival, a tágassággal, valamint pontosító rászűkülése a közeliekre egyazon kielégíthetetlen érdeklődés, gyönyör, szorongás manifesztálódása: „Életeszemnek felfoghatatlan, életlelkemnek is érezhetetlen a semmi. A mérhetetlenségig haladva a hatalmasban, és a mérhetetlenségig haladva a parányban képtelenség semmiig jutni. Ámbár nekem a képtelenséglétem egyenlő semmi. Nincs. És ha létezik netán, akkor van, és ami van, az nem lehet nincs. Nincsként a nincs. Láttam, hogy K. jóleső érzéssel gyönyörködik abban, hogy gyönyörködik.

² *Önidőző*, 115. o.

³ „Jobb kezem mutatóujjának begyét óvatosan végighúztam az ég karimáján, jobb vállamtól a balig, és vissza. Erről is, arról is a vállamhoz közeledett távolodásból. A látóhatár valóban karima. Nem egyenes. Érzéssel csodálkoztam. A rejtély, ami nyilvánvaló. A nyilvánvaló, ami rejtély. Egy kör kellős közepén henyélek.” (Uo. 74. o.)

Én is gyönyörködtem. És ettől szakadt rám a félelem. A hiábavaló. A meghalás. Az okszerű. Kapkodva tömtem újólag a pipát. És a lehető legközelebb néztem, levéve szemem a csillagokról. A gyufaszálra, a körmömre. Nem először fordult elő velem. Amikor a rémület. A hiábavaló. Amikor a meghalás. Az okszerű. Egyszerre. És akkor a csillagtérképre. A lámpára. A vekkerre. A kavicsra. A tollakra. A hűtládára. A napernyőre. A függönyre. A fehérre. Azöldre. A hangyára. A gyíkra. A sajtra. Az oleanderre. A kerítésre. A kapura. A fák susogására.”⁴ A kapkodó enumeráció végtelenben fuldokló kapaszkodása a megfoghatóba. Amittől aztán persze újra elrugaszkozik: bűvárként alámerül, a madár röptében, a tekintetben, gondolatban elemelkedik. Hiszen a kapaszkodók, miközben segítenek, sőt lehetővé tesznek, ha hitelt adunk nekik, csapdává is válnak: hiábavaló *képzeletvalóságok*,⁵ terelik a gondolatot: „Húzódóztam kiejteni a számon például az ilyeneket: világ, élet, emberiség, lélek, test, értelmi; az elvont szavakat, melyekre a nyelv önkéntelenül rájár.”⁶

Egész verses és prózai költészete telített a metaközlésekkel, folyamatosan szóba hozza a hallgatás opcióját, újra és újra kétségbe vonja a helyénvaló beszéd esélyeit – ezekkel is súlyosbítva a mégis létrejövő közlés jelentőségét, jelentéstelítettségét. Az *Öntalálkozó* nyelvi körülményessége, kimódoltsága, az egyedi szóalkotások sokasága elidegenítő és egyedítő kíván lenni: ha *megfelelő* nem is lehet, akkor legyen nyelvi és gondolati készenlétre, aktivitásra késztető. Az *Öntalálkozó* kötet *Második részének* búcsújelenete, a téli kertben tett séta után, az idegenné vált régi otthonosság környezetében, a maga sűrítettségében jó példája lehet ennek a beszélői magatartásnak. A nyelv neologizmusokkal, archaizmusokkal, a szó szoros és átvitt értelmében idegen szavakkal terhelt, ahogy idegen a színre vitt világ is.

„H. még nem vált meg a kinti látványtól, szintúgy ottani kedélyvilágától sem. Tétova idejébe tellett, mire megfordult, és odaért a

facsipkés asztalhoz. Szemügyre vette a három szál gyertyát, mekkora a kevesbedésük. Úgy találta, meg kell állítania. Előkereste a koppantót, ráhelyezte az első égőbélre, és miután az meg füst nélkül elhamvadt, gyertyát másított, egészen a harmadikig, sorban lángítva őket.”⁷ Az elbeszélő az *idegen látvány* feltételei körül matat tehát – némi iróniával: egyrészt reflektál, fókuszál, rávilágít, másrészt háttérbe szorít, eltakar, árnyal, árnyékba szorít, vagy – képzavarig fokozva az iróniát – súlyt ad a fénynek, és tapinthatóvá teszi a szavak és a dolgok közti megszüntet-hetetlen távolságot. A meglévő *kevesbedésének* méréséhez aztán a *távozás közeledte* kifejezés társul, a bevált frazémában használva ugyan ezeket a szavakat, de a nyelvi iróniával ki is szolgáltatva őket saját különálló, összemaszatolódott múltjuknak.

„Visszaülve párnaszékébe:

Leáldozott a nap, igaz, kora téliesen, de imígyen is az ön távozásának közeledtét jelzi, méghozzá serényen. És ez oly lehangoló a lakhelyemnek és benne a személyemnek egyként. De szeretném javunkra fordítani a maradék pillanatot, mert múltunknak még avatott jelene.”

A fent idézett részben idegen a *párnaszék* szó és fogalom, amelybe H. visszahelyezkedik és ahonnan beszél. Idegen a *leáldozik a nap* kifejezés, éppenséggel megfelel a célnak, de csak ha közli meg nem felelő voltát. A „*távozás közeledte*”, vagy az *egykéntet* megelőző, vagyis előzetesen széttagoló megkülönböztetés a nyelvi tehetetlenség, a feltételelesség ironikus jelzése lesz. A *maradék pillanat* pedig csak *még avatott jelene a múltunknak*. Az ilyen distinkciók rendkívül fegyelmezett, folyamatosan a nyelvre is reflektáló olvasásra kényszerítenek, a bennük szemlélhető szerzői aktivitás pedig a versíró Keszthelyi vonatkozásában is tanulságokkal szolgál. Ugyancsak folyamatos reflexióra készítenek azok a gyakori nyelvtani szabálysértései is, amikor viszszaható vagy létigékhez tárgyat társítva cselekvő igékké teszi őket: *létezi létét a lét; ezt tétovázom; súlyát enyhüli; tűnődtetem időmet*.

4 Uo. 109. o.

5 Uo. 32. o.

6 Uo. 40. o.

7 *Öntalálkozó*, 94. o.

Petőcz András

A POR TERMÉSZETRAJZA

Sórt ittunk, nem éppen sokat,
talán egy vagy két üveggel
fejenként.

Ennyit kibír a férfiember,
mondtad, aztán mintha
még beszéltél is volna.

Nem, nem így volt.
Csak mosolyogtál éppen.

Mint aki mindent tud,
olyan volt az arcod,
és én hittem is neked,
az öregnek a fiatal,
fiatal pályatárs, aki voltam.

Mondtad azt is,
ugorjunk fel, egy pillanatra,
hozzád, valamiért, már nem is tudom.
Rég volt. Majdnem harminc éve.

A lakásod sötét,
inkább komor,
és mindent ellepett a por.

És te csak motyogtál magadban,
és hallgattunk tovább nagyokat,
így beszélgettük végig az estéket,
meg a hajnalokat.

És a redőnyön ahogy beesett a fény,
a szürkületben,
néztem, hogyan száll a por,
betakar minket könnyedén,
majd felemel, és
csöndesen magával sodor.

Vagy, folytatva az *Öntalálkozó* előbb tárgyalt részletének olvasását: „Szede-
lőzködnöm kéne, magamat, úgy, ahogy ér-
keztem; semennyi cókák nélkül, természe-

tesen.”⁸ Hogy az *Öntalálkozó* dialógusában nem ártatlan szójátékról, szedelőzködéssről van szó, azt egyértelműen jelzik az ezt követő mondatok: „És ekkor azt láttam, amit eddigi életemben soha: az én szemem tekintett rám a szemével, amitől amaz érzésem támadt: mintha a nemlét lenne a világ léte.”

András Sándor „a megvalósuló eltűnés”-t emeli az *Öntalálkozó*ról szóló írása címébe, Borbély Szilárd „az élet halk, néma és félelmetes drámájának színreviteléről” ír a könyvről szóló ismertetésében, „a nyugtalanító vigasztalások könyvének” nevezve azt. Keszthelyi Rezső szelíden várakozó kíméletlen költészete valóban a saját szemmel önmagunkra tekintés könyörtelen lehetőségét kínálva bocsát el, „ami marasztalás (...) inkább, semmint búcsú”.⁹

A hivatkozott művek jegyzéke

ANDRÁS SÁNDOR: „A megvalósuló eltűnés: Keszthelyi Rezső *Öntalálkozójáról*”. *Alföld*, 2012/12. 99–110. o.

BORBÉLY SZILÁRD: „Keszthelyi Rezső: *Öntalálkozó*”. *Élet és Irodalom*, 2012. március 9. 19. o.

GYÖRE BALÁZS: *A valóságban is létezik*. Liget Könyvek, Budapest, 1997.

KESZTHELYI REZSŐ: *Emlék kert*. Kalligram, Budapest, 2015.

KESZTHELYI REZSŐ: *Öntalálkozó*. Fekete Sas Kiadó, Budapest, 2010.

KESZTHELYI REZSŐ: *Önidőző*. Fekete Sas Kiadó, Budapest, 2000.

KESZTHELYI REZSŐ: *Vonalak kertje*. Magvető, Budapest, 1969.

KESZTHELYI REZSŐ: *Magánbeszéd*. Fekete Sas Kiadó, Budapest, 1994.

KESZTHELYI REZSŐ: *Római nulla*. Fekete Sas Kiadó, Budapest, 1999.

TANDORI DEZSŐ: „Az abszolút költő”. *Élet és Irodalom*, 1997. március 21.

TÓTH LÁSZLÓ: „»Gyökérből az isteni égbe...« Futamok és rajzok a Weöres-naplóból”. In uő: *Határsértők. Önarckép – másokban*. Gondolat Kiadó, Budapest, 2015. 15–50. o.

⁸ Uo. 96. o.

⁹ Uo. 174. o.